

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 721

מסכת עירובין ט' - ט"ו ♦ כלאים ט', ד' - ט', י'

בס"ד, ו' ניסן תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ התקנת מזוזה ב"צורת הפתח"
- ♦ חשש לבזיון המזוזה ולגניבתה
- ♦ קווי הטלפון והחשמל כעירוב לעיר

♦ לשם מה הותקנו עמודי חשמל

- ♦ עירוב בעיר צרנוביץ
- ♦ עירוב עם חיישינים
- ♦ בטנות בגדים העשויות מבלאי בגדים

דף י/ב אשכחן צורת הפתח דמהניא

התקנת מזוזה ב"צורת הפתח"

"צורת הפתח".

מושג הנהגה ונשנה רבות במסכת עירובין. "צורת הפתח" כשמה כן היא. צורה של פתח, בעצם לשום מקום, אין היא מוצבת בפתחו של בית, אלא בפתחו של שטח אותו מבקשים להגדיר כרשות היחיד. שתי מזוזות ומשקוף מעליהן המוצבים בפתח השטח, מכונים "צורת הפתח". "צורת הפתח" אף אינה מזוזות עבות ומשקוף כרסנני מעליהן, אלא די בשני קנים דקיקים שביניהן נמתח חוט כדי ליצור "צורת הפתח".

דיון מעניין התעורר בין הפוסקים, אם "צורת הפתח" חייבת במזוזה, שהרי שערי עירות, ערים ויישובים חייבים במזוזה (יומא יא; שולחן ערוך, יו"ד סימן רפ"ו). אם אכן כן, ייאלצו פרנסי הקהילות לשנס מתנייים, מפני שאלפי אלפים של "צורות הפתח" שכאלו פזורות ברחבי העולם, והתקנת מזוזות בפתחן היא משימה כבירה ועצומה.

ובכן, בעל חוות דעת כותב בספרו מקור חיים, כי חיוב מצוות מזוזה תקף בפתח של ממש, אך צורת הפתח שאינה עשויה לכניסה וכפתח, אלא כדי לשמש כמחיצה, אינה מחייבת במזוזה (תיקון עירובין, ד"ה עוד נראה דמותר). צא וראה, כותב בעל מקור חיים, את אלפי העירות היהודיות שהתקינו צורת הפתח, ומזוזה אין בה. ואילו פוסקים אחרים חולקים וסוברים, כי צורת הפתח אינה מחיצה בלבד, אלא היא אכן פתח למקום המוקף, וממילא, גם צורת הפתח חייבת במזוזה (עיין שו"ת מנחת יצחק, ח"ז סימן י"ב, ועיין בחידושים המיוחסים לגר"ח מברסק זצ"ל על הש"ס, אות י"ז).

חשש לבזיון המזוזה ולגניבתה: כיצד, אם כן, מתיישבת דעה זו, אשר ננקטה להלכה על ידי פוסקים רבים, עם המציאות שהוכחה לעין כל משך דורות רבים, שלא התקינו מזוזה על צורת הפתח שלהם. החזון איש זצ"ל (יו"ד, סימן קע"ב, אות ג') כותב, כי מאחר שהמזוזה עלולה להגנב ולבוא לידי בזיון, לא התקינו מזוזות על צורות הפתח הנמצאות ברחוב ואינן ברות שמירה (עיין ש"ך, יו"ד רפ"ו, ס"ק ז').

דבר העורך

לרעוב... לגמרא

קראו נא הקדמה לספר תורני, בה מתאר אב את בנו. מדובר על ההקדמה לספר "ברכת ארץ", שחיבר הגאון רבי יהודה לייב מאשבויס הי"ד, מרבני ליטא בשנים האחרונות לפני השואה.

הוא נספה בשואה ולאחר המלחמה אביו הזקן הוציא במהדורה שנייה את ספרו של בנו, ובפתח הספר הוא מספר על תקופת ילדותו של בנו, מחבר הספר.

דבריו מרתקים ומפעמים, אין צורך לשכתב אותם, הרי הם ככתבם וכלשונם:

בשנת תרע"ה השלטון הרוסי גירש את כל יושבי העיר בר יסק, והלכנו בגולה לעיר קארטוז בערעזי.

שמה בגולה הרבה הרפתקאות ומכשולים עדו ועברו על ראשינו. סבלנו בחומר וברוח. שבועות שלמים עברו עד אשר העוללים שאלו לחם יבש ממש, ופורש לא היה להם. אבל הוא מחמד, לא חדל לעסוק בתורה. דרש מזקנו, הוא חותני, מחסידי קוברין, הרב ר' ברוך ב"ר מאיר יואל הלוי ז"ל, כי ילמוד איתו.

זכורני, ביום חמישי אחד, באו מים עד נפש, כי לא

צעילוי נשמת

מרת **שרה שטרנטל** ע"ה
ב"ר נחום זאב ז"ל
נלב"ע ו' בניסן תשמ"ח
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה הר"ר **ברוך מרדכי שטרנטל** ומשפחתו שיחיו ר"ג - מונטריאול

צעילוי נשמת

מרת **לואיז** ע"ה
בת מרגריט ע"ה
נלב"ע י"ג אדר תשע"ג
תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו **ניסן חקשורי** שיחי ומשפחתו שיחיו - הרצליה

צעילוי נשמת

הר"ר **שאול צבי איינהורן** ז"ל
ב"ר חיים נפתלי ז"ל
נלב"ע ה' בניסן תשס"א
תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובני משפחותיהם שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חנה שנור** ע"ה בת הר"ר חיים יעקב ז"ל
נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אבי שנור** הי"ו ומשפ' שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

החזו"א מוסיף, כי פעמים שהמקום בו מוקמה צורת הפתח שייך לנכרי וליהודי בשותפות, במקום כזה פטור ממזוזה (עיין שולחן ערוך שם).

הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק, שם) נקט בעקבות כך, כי לפי שיטת החזו"א, בימינו כאשר יש צורות הפתח הממוקמות בתוככי שכונות שומרי תורה ומצוות ואפשר לשמור על המזוזה, אכן יש להתקין מזוזות על צורות הפתח [ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ז סימן ק"ע, שצידד כדעת החוות דעת, שצורת הפתח אינה חייבת במזוזה].

דף טו/א ומחיצה העשויה מאליה

קווי הטלפון והחשמל כעירוב לעיר

עם התפתחות הטכנולוגיה החלו לפרוס רשתות קווי חשמל, טלגרף וטלפון. ערי הגלובוס מלאו בעמודים ובחוטים, ופוסקי ההלכה נדרשו להביע את דעתם אם אפשר להשתמש בהם כ"צורת הפתח".

לכאורה, גמרא מפורשת היא (טו/א): "מחיצה העשויה מאליה - כשרה", דהיינו: גם מחיצה שנעשתה מעצמה ולא מיקמוה לשם מחיצה, הרי היא מחיצה. זאת, ועוד: בגמרא מבואר, כי גם מחיצה שאינה גמורה, הנחשבת כמחיצה לעניין הלכות שבת, כגון: "לחי" [למ"ד משום מחיצה] וכדומה, מועילה אם היא עומדת מאליה, אף על פי שלא מיקמוה לצורך מחיצה.

לשם מה הותקנו עמודי חשמל: הדין נותן כי כן יהיה לגבי "צורת הפתח". ברם, הגמרא אינה מגלה את דעתה מה דינה של מחיצה הלכתית אשר לא הוקמה "מאליה", ללא כל כוונה, אלא הוקמה לשם תכלית אחרת [כלומר, לגבי מחיצה גמורה, אין זה משנה אם הוקמה מאליה אם לאו, עיקר קיימת מחיצה. ברם, מחיצה שנחשבת מחיצה מכח דינים והלכות הקובעות כי היא נחשבת "מחיצה", יתכן שיש צורך להעמידה לשם "מחיצה"]. הואיל ועמודי החשמל והטלפון לא נעשו לשם עירוב, יש לדעת אם הם ראויים לשמש כ"צורת הפתח" (עיין שו"ת תורת חסד, או"ח סימן י'; ישועות מלכו סימן כ'. ועיין משכנות יעקב סימן קכ"ג, שדעתו שצורת הפתח ביותר מעשר אמות לא מועיל נעשה מאליו, אולם רוב האחרונים חולקים ע"ד בזה). החזון איש זצ"ל (ק"י"א, ס"ק ה') נוקט, כי גם כאשר המחיצה נעשתה לשם מטרה אחרת, אפשר לייחדה לשם "צורת הפתח" ולהשתמש בה כעירוב לעיר, וכך נוהגים למעשה (נתיבות שבת, פרק י"ט הערה כ"ח).

מעל ולא ליד: דיון הלכתי נוסף שהפוסקים היו צריכים לתת עליו את דעתם הוא, כי בדרך כלל חוטי החשמל וחוטי הטלפון מותקנים לצידו של העמוד ולא מעליו, כדרוש בעמוד עירוב, כמבואר בגמרא, שאחד מתנאי צורת הפתח הוא שהחוט יהא מעל העמוד. אכן, לדעת רוב הפוסקים, אי אפשר להשתמש בעמודי החשמל והטלפון, כאשר החוטים מותקנים לצידם ולא מעליהם. אם כי, יש להם שימוש על ידי התקנת עמוד בגובה עשרה טפחים, או העמדת חבית בגובה עשרה טפחים תחת חוט החשמל. אין צורך שהחוט יגע בעמוד, די בכך שהוא מעליו, והרי לנו צורת הפתח (ראה נתיבות שבת, שם, הערה ס"ו, וע"ש בהערה ס"ד. וע"ש בהערה ה"ל שבאופן זה נראה שמועיל לכל הדעות, שהרי חלקה של צורת הפתח נעשה באופן מיוחד לכך).

עירוב בעיר צ'רנוביץ: מעניין לקרוא כיצד סודר עירוב בעיר צ'רנוביץ, לפני למעלה ממאה שנה. רבי העיר, רבי בנימין אריה ויס, מתאר בספרו (שו"ת אבן יקרה, ח"א סימן ט"ו) כיצד עשה זאת. לאחרונה, הוא מספר, הומצאה "תחבולה מפוארה" אשר באמצעותה יכול אדם לדבר עם רעהו למרחוק, על ידי חוטים הפועלים בכוחות חשמל ומגנט הנקראים "טעלעפאן". כיצד פועל הטלפון? "כל אשר ישכור מכונת טלפון לביתו, מושך חוט מהמכונה אל בית המרכז (מרכזייה) על גבי עמודים. אל המרכזייה מגיעים כל חוטי העיר. המעוניין לדבר עם רעהו מניע גלגל במכונת הטלפון, המשמיע קול במרכזייה; או אז שואלים אותו עם מי הוא מעוניין לדבר, ואז הם מחברים את חוטו עם חוטו של אותו אדם, ואז יוכלו לדבר זה עם זה כאשר ידבר איש אל רעהו העומד איתו פנים אל פנים"...

עירוב עם חיישנים: בא רבה של צ'רנוביץ והגה רעיון מבריק. הוא הזמין "מכונת טלפון" ודאג שהרכבל לא ילך ישירות אל המרכזייה אלא יקיף את כל העיר קודם לכן! בדרך זו הרויח רווח גדול

יכולתי להשיג פת לחם להחיות את נפש עולמי, אשר נשארו יתומים מאמם לא עלינו.

ביום ההוא בלילה, בשעה שתיים עשרה, הקיצה זקנתו, היא חמותי ע"ה, הביטה על המשכב והנה נכדה הנחמד, אשר אהבה אותו כנפשה, איננו במיטה. נתנה בקולה: איה חמדתי?! יצאנו החוצה וקראנו - לייבלע, אייכה!... ואין עונה.

הלכתי וקראתי - בניו בניו עד אשר הגעתי לבית המדרש הישן אשר בעיר ההיא. נכסתי שמה והשתוממתי לראות - הנה הוא יושב יחידי אצל ארון הקודש וגמרא קידושין לפניו, ומרנן בקול נעים - זאגט די גמרא תא שמע...

על שאלתי, מדוע לא ישנת? ענה - לא יכולתי לישון, כי מצוקת הרעב הציקני, אמרתי אלך ואלמוד, אולי על ידי זה לא ארגיש את הרעב.

האב מסיים את דבריו: "יותר מידרכה של תורה רכש לו את תורתו, לא פת במלח תאכל", כי אם גם לחם יבש לא היה לו.

מפעים ומרגש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ט/א האי מאי

האי מאי

בלשון "האי מאי" נוקטת המקשה, בתגובה להשוואת שני עניינים שהמקשה סבור שאין להשוות ביניהם כלל (דרכי הגמרא פרק י"ד). (מעובד מתוך ספר כללים וביאורים בלשונות הש"ס).

דף יא/ב שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה

עגלה עדיפה

אמרו אדמו"רי בית קרטשינוף, זיע"א: יפה נסיעה אל הרב בעגלה, מהליכה אליו ברגליים. וכל כך למה? הן הקבלת פני הרב היא מעשה של מצוה המקדשת את מדרך רגליו של ההולך. על כן נאה יותר לנסוע בעגלה, שהגלגל מתגלגל על כל הדרך, מהליכה ברגליים המקדשת רק את מקום מדרס הרגל...

דף יג/ב אלו ואלו דברי אלוקים חיים

דברי התורה פרים ורבים

פירשו גדולי המחשבה: המילה חיים אינה נסמכת כאן ל'אלוקים' (על אף שמצינו בפסוקים ביטוי של "אלוקים חיים") אלא ל'דברי'; דברי הקב"ה ותורתו חיים, נובעים ופרים ורבים, שכן גם דעת החולק

ביותר: ראשית, כל העיר מוקפת בצורות הפתח, ושנית, וזה העיקר, לעולם הוא יודע אם החוט ניתק: - "אם אקרא להצענטראלע (המרכזייה) ומשם ישיבוני, הלא הדבר ברור שהחוט שלם וממילא העירובין כתקנן בבירור בלי כל ספק, והבן היטב"!!...

רעיון זה הכה גלים, הוא מספר, וזמן קצר אחר כך אף בלבוב העיר נעשה עירוב בצורה כזו!

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

כלאים, פרק ט', משנה ח': אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג

בטנות בגדים העשויות מבלאי בגדים

מזה שנים רבות נוהגים למחזר בגדים לצורך ייצור בגדים חדשים. השימוש המקובל בפסולת הבגדים הוא לייצור בטנות מעילים, כריות לכתפיים, מילוי לשמיכות ולכרים, ריפוד כפפות ומגפיים, ועוד. תחילה נתייחס לדרך המיחזור שהיתה נהוגה במשך השנים, ועליה בעיקר דנו הפוסקים: טחינת האריגים והבגדים או ריסוקם דק דק, והפיכתם לאוסף נימים וסיבים הנדחסים יחד בהידוק או בתהליך של ייבוש ועיבוד. דחיסה זו יוצרת מארג דקיק וקשיח של סיבים, באופן הדומה ללבד. מארג זה שימש, כאמור, כביטנות וככריות לבגדים.

האם אין לחשוש לאיסור שעטנז בשימוש בכריות ובטנות אלו? מי ערב לנו שלא השתרבו צמר ופשתן יחד לתוך אותה ביטנה או אותה כרית?

בשאלה זו כבר דנו הפוסקים לפני מאות שנים. לפני יותר מארבע מאות שנה התיר רבי משה שבתי באר [תלמידם של רבי יצחק מפאנו - חתן הרמ"ע מפאנו - ורבי אהרן ברכיה ממדינה, בעל מעבר יבק] בספרו שו"ת "באר עשק" (סימן י"ב) להשתמש ב"ניירות" כפי שכוננו בימיו הבטנות שיוצרו בדחיסת נימים וסיבים.

מדברי הפוסקים עולים הנימוקים הבאים המצטרפים להיתר:

לא אריגה ולא תפירה: דחיסת הסיבים אינה יוצרת תפירה או אריגה, שרק בהם אסרה התורה שעטנז של צמר ופשתן [שוע, טווי ונוז]. האופן שבו מיוצרת הביטנה הוא, איפוא, סוג חיבור שאין בו איסור שעטנז [הפוסקים אף הביאו מדברי שו"ת חתם סופר, ח"ו סימן פ"א, שבתהליך האמור גורם שאין הם נחשבים צמר ופשתים כלל לגבי שום דין, כגון לגבי טומאת בגדים הנוהגת רק בצמר ופשתים].

ביטול ברוב: זאת, ועוד: הסיבים המעטים האסורים, בטלים ברוב הסיבים האחרים שאינם צמר ופשתן.

ברם, קיים סוג אחר של מיחזור, שבו אין החוטים נטחנים היטב אלא נותרים חוטים רבים ניכרים, והואיל וחוט שנתערב אינו בטל ברוב מפני חשיבותו [בדבר חשוב אין ביטול ברוב], יש לדעת מה דינם.

ספק ספיקא: בפועל אין לפנינו אלא ספק ספיקא: א. יתכן שבביטנה אין חוטי צמר ופשתים כלל. ב. גם אם יש בה חוט של צמר וחוט של פשתן, הרי במצבם הנוכחי אין הם תפורים יחד, אלא דחוסים. כל החשש הוא שמא התפירה שתחבר את הביטנה אל הבגד תלפף אותם בצוותא ותייצר איסור שעטנז. אך מניין לנו שחוטי התפירה הללו עוברים בדיוק במקום שבו מצויים חוטי הצמר והפשתן? הרי יתכן שהתפירה התבצעה במקום אחר בביטנה (מבית לוי, קובץ בענייני יו"ד, עמוד שי"ח).

ואפילו אם נחשוש שכך אירע, שחוט התפירה נתחב בדיוק במקום שבו נדחסו חוטי הצמר והפשתן ותפר אותם לבגד, עדיין נוקט החזון איש (יו"ד סימן קפ"א ס"ק ה') כי אין הדבר נחשב לחיבור, כי אם אין כוונת התפירה לחבר דווקא את הצמר ואת הפשתן, אלא יש כוונה כללית לחבר את הביטנה לבגד ודרך אגב נתפסו בה חוטים אלו ואוחדו יחד - אין איסור שעטנז בדבר! (דרך אמונה, פ"ה ה"ב, ד"ה לבדים).

ביטול ברוב גם בחוטים: אחרים כותבים סברה נוספת להתיר אפילו חוטים, כי חוטים אלו אכן בטלים ברוב, כי אמנם חוטים רגילים אינם בטלים ברוב חוטים אחרים מפני חשיבותו של כל חוט, ברם חוטים אלו הוכנסו למטחנה מתוך כוונה להפכם לנימים ולסיבים ואין להם כל חשיבות כחוטים, ולפיכך הם בטלים ברוב (מלבושי ישע, עמוד נ"א, ד"ה וגם, בסוגריים).

אמת היא ואף היא 'תורה'; נמצא שהמחלוקת הגדילה את דברי האלוקים...

דף יג/ב כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו

בורח ומציץ לאחור...

מספרים ש'עניו' אחד התלונן לפני רבו כי כל ימיו בורח הוא מן הכבוד, ואף על פי כן הכבוד אינו רודף אחריו...

ענה לו רבו: אכן, בורח אתה, אלא שהנך מציץ לאחור לראות אם הוא באמת רודף אחריו; בראותו זאת - הרי הוא בורח מיד!

דף יג/ב כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו

סוף הכבוד לבוא

אם כן, תמה החפץ חיים, מיהו שזוכה לכבוד? הרוצה בו - אין לו, וזה שהכבוד רודף אחריו - הרי הוא בורח מהכבוד!

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל

בהר"ח ר' יונה צבי הלוי ז"ל נלב"ע י"א בניסן תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יצחק גולדשטיין** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה

ב"ר דב ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק מן** ז"ל

ב"ר משה רפאל ז"ל נלב"ע י"א בניסן תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י מרת **גאולה מן** תחי' ומשפחתה שיחיו - רמת גן

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עם זאת יצויין כי הוראת החזון איש היתה שירא-שמים יחמיר בכך ולא ילבש בגדים שבהם מצויים בלאי-בגדים שיש בהם חוטים שלמים (דרך אמונה שם).
יצויין כי מעבדות לבדיקת שעטנז ברחבי הארץ והעולם, נוקטות גישות שונות ובלתי זהות בעניין זה.

ברם, השיב, לאחר מותו של הבורח מהכבוד, פוסק הוא מלברוח, ואז זוכה הוא לכבוד גדול, שכן הכבוד משיגו...

בס"ד

"מאורות השבת" מאחד את המשפחה

ממשיכים להתענג בשבת
עם מאורות השבת כרך י"ד "מעגל השנה"
• חול המועד • ספירת העומר • יום-טוב • שבת • ראש חודש
• ימי בין הזמנים • ראש השנה • עשרת ימי תשובה • סוכה

ניתן להשיג במאורות הדף היומי בטלפון:

1-700-500-151

ובחנויות המובחרות. הפצה ראשית יפה נוף

מתחילים ללמוד בשבת חול-המועד בסח

ללמוד הלכה ולהבין

אור חדש מאיר בעולם ההלכה:
ספר מאורות ההלכה, המביא את פסקי ההלכות בסגנון בהיר וקולח,
בשפה שווה לכל נפש, כשולחן הערוך באר היטב.

חובר באומנות ע"י תלמידי חכמים ופוסקים באופן שמביא את אור
ההלכה והבנתה תוך כדי התמקדות בשפה קצרה וקולעת.

מאורות ההלכה
אור חדש מאיר

ניתן להשיג במשרדי מאורות הדף היומי
ובחנויות המובחרות.

מאורות הדף היומי:
1700-500-151

